

Uuring "Õpetajate täiendusõppe vajadused"

Uuringu eesmärgiks oli saada tagasisidet üldhariduskoolide õpetajate täiendusõppele, analüüsida õpetajate ja koolijuhtide hinnanguid õpetajate pädevusele, hoiakuid ja ettepanekuid täiendusõppe süsteemi kohta ning selgitada välja õpetajate vajadus täiendusõppe järele.

Joonis: Kaasaegse õpikäsitluse rakendamise mõjutegurid

Õpetajate täiendusõppe eesmärk on tagada koolides kaasaegse õpikäsitluse rakendamine ning juhi ja õpetaja rolli mõtestamine sellest lähtuvalt. Tänapäevaste haridussuundumuste kohaselt on õpetaja reflekteeriv praktik ning aktiivne edasiõppija, kes enesehindamise abil mõtestab oma kutsealast tegevust, määratleb arenguvajadusi ning kavandab enesetäiendusi. Vajaduspõhisele täiendusõppele üleminekuks on oluline, et nii õpetajatel kui haridusasutuse juhtidel oleks võimalik hinnata oma kompetentside taset ning saada tagasisidet oma arenguvajaduste ja töösoorituse kohta.

Tänapäevases praktikas on mõtestatud koostöö erinevate täiendusõppe osapoolte vahel nõrk.

- riik: teadlik koolituste tellija ja prioriteetide suunaja;
- koolipidaja: ressursside tagamine täiendusõppeks ja selle efektiivse kasutuse hindamine, täiendusõppe prioriteetide nõustaja ja soovitaja;
- koolijuht: positiivse ja efektiivse õppiva keskkonna kujundaja;
- õpetaja: enda pädevusi hindav ja ennast vajadustele vastavalt aktiivselt täiendav praktik
- ülikoolide kompetentsikeskused: innovaatilised arendustegevuste eestvedajad ja koostöösuhete loojad/hoidjad;
- täiendusõppe pakkujad: suurem vastutus ja aktiivsem koostöö koolidega koolituskavade koostamisel;

Millised on hinnangud õpetajate pädevustele?

Eesti õpetajad on tugevad aineõpetajad.

Õpetajate hinnangud oma pädevusele: ♦ täiesti nõus ♦ pigem nõus

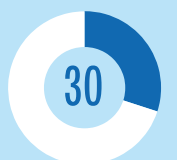
Olen hästi kursis, mida teistes ainetes õpetatakse minu valdkonna kohta	14		60
Oskan kaasata teisi õpetajaid oma ainekava eesmärkide saavutamiseks	22		63
Pedagoogilised teadmised ja oskused on väga head	39		57
Ainealased teadmised ja oskused on väga head	57		41

76% üle 60 aastastest täiesti nõus
40% alla 30 aastastest täiesti nõus

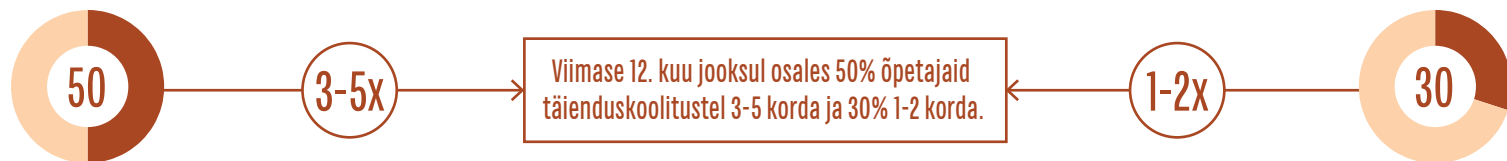
Koolijuhtide hinnangud õpetajate pädevustele: ♦ väga hästi arenenud ♦ hästi arenenud mõningate puudujääkidega

Teadmised ja oskused õpilaste väärtushinnangute kujundamiseks	27		66,5
Teadmised ja oskused õpilaste õpioskuste kujundamiseks	20,5		70
Oskused õpilasi aktiveerida ainetunnis	23,5		65,5
Teadmised ja oskused õpilaste sotsiaalsete oskuste kujundamiseks	20,5		67,5
Oskused aineõppe seostamiseks igapäeva eluga	24		63
Oskus tegeleda õpiraskustega õpilastega	27,5		58,5
Teadmised kujundavast hindamisest	14		50,5
Teadmised ja oskused IKT kasutamise võimalustest õppes	6,5		56
Teadmised ja oskused projektitööst	12		44
Teadmised ja oskused veebiresursside laialdasemaks kasutamiseks aineõppes	6,5		44,5

Siiski hindab vaid alla 30% koolijuhtidest õpetajate erinevaid pädevusi "väga heaks".

Milline on õpetajate osalus täiendusõppes?

80

44

30

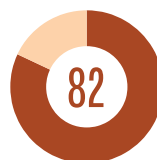
Õpetaja enesetäiendusvajadus kujuneb peamiselt õpetaja enda soovide põhjal (80%), olles ka oluline motivatsioonitegur – 44% soovivad seeläbi võrgustuda ja kolleegidega suhelda, 30% näevad selles vaheldust igapäevatoole. Õpetajate sisemine motivatsioon õppes osalemiseks on määrav peamiselt ainealastel koolitustel osalemisel, vähem motiveeritakse ennast üldpedagoogilistel koolitustel osalema.

Vene õppekeelega koolide õpetajani jõuab infot täienduskoolituste kohta vähem – otse koolitajatelt saavad infot 48% õpetajatest, võrreldes 63%-ga eesti õppekeelega koolide õpetajatest. Narva vene õppekeelega koolid on

kõige suuremas infosulus. Vene õppekeelega koolide õpetajateni jõuab info valdavalt kooli juhtkonna kaudu – 78% juhtudest võrreldes 53%-ga eesti õppekeelega koolide õpetajate puhul.

50% koolijuhtidest leiab, et puudub ülevaatlik ja ühtne andmebaas täienduskoolituse pakujatest on üheks peamiseks takistuseks õpetajate täiendusõppe kavandamisel.

82% õpetajatest leiab, et info täiendusõppe võimaluste kohta on lihtsasti kättesaadav, probleemiks peetakse aga info liigset killustatust.

Kolm enim osaletud koolitusvormi

- 96,2% Erialase kirjanduse lugemine
- 95,7% Lühiajaline sisekoolitus/seminar/infopäev koolis
- 93,6% Mitteformaalsed arutelud kolleegidega

Kolm enim mõjusaks hinnatud vormi õpetajate hinnangul.

- 96,4% Praktilised ülesanded õpitud oskuste rakendamiseks tunnis
- 94,9% Erialase kirjanduse lugemine
- 94% Aktiivõppe koolitused

Kolm enim mõjusaks peetud koolitusvormi koolijuhtide hinnangul

- 97,5% Praktilised ülesanded õpitud oskuste rakendamiseks tunnis
- 92% Teiste koolide külastused Eestis
- 91% Aktiivõppe koolitused

Hea täienduskoolitus õpetajate ja koolijuhtide hinnangul:

koosneb nii teoreetilisest kui praktilisest osast, kus üheks komponendiks on ka õpitu praktiseerimine klassis, tehtule tagasiside saamine lähtuvalt reaalsest olukorrast ja nõustamine kasutatavates meetodikes.

Tänane praktika: mida pikem on koolitus ning mida rohkem on koolituse raames vaja teha iseseisvat tööd ja eneseanalüüsi, seda väiksem on õpetajate huvi ja osalus nendes koolitustes.

Enim osalevad õpetajad lühiajalistes emakeelsetes enesetäiendamist võimaldava tegevustes, samas kui õppetegevusele ja professionaalsele arengule mõjusaimateks peetakse pikaajsemad, suuremat iseseisvat tööd ja analüüsi eeldavaid tegevusi. Õpetajate arusaamad uudest õpikäsitusest ja sinna jõudmise teed ei ole veel piisavalt lahti mõtestatud.

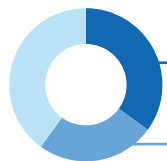
Koolituse valimisel ei ole praktiliselt üldse oluline

- 2,4% iseseisev töö koolitusel
- 3% tegevuse hindamine lõpus
- 7,4% eneserefleksiooni sisaldumine.

Täiendusõppes osaluse takistused

- Ei leidnud endale sobivat koolitust või muud professionaalse arendamise võimalust 33,9%
- Töökoormus/töögraafik ei ole võimaldanud täiendusõppes osaleda 32,9%
- Koolitus või muu professionaalne arendustegevus oli tööandja jaoks liiga kallis 25,7%

Miks kaasaegne õpikäsitus ei ole koolides piisavalt rakendunud?

Nii õpetajate endi, kui ka koolijuhtide hinnangud õpetajate pedagoogilistele oskustele on kõrged. Siiski leiab 35% koolijuhtidest, et just puudulik õpetaja pädevus ei võimalda uudeid õpikäsitusi praktikas piisavalt rakendada. 25% koolijuhtidest arvas, et õpetajatel pole piisavalt võimalusi ennast vajalikul määral täiendada selleks, et rakendada kaasaegset õpikäsitust.

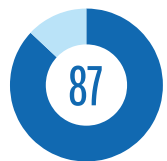
Probleemina nähakse ka koolide ebapiisavaid vahendeid õppekeskkonna kaasajastamiseks ja tänaste täienduskoolituste liigset teoreetilisust.

Õpetajad ei usu uudsete õpetamismeetodite kasutegurisse	27,5%	18% õpetajatest ei oska põhjust öelda
Õpetajatel puuduvad pädevused uudeid õpikäsitusi piisavalt rakendada	34,5%	
Puuduvad ressursid õppekeskkondade ja -vahendite kaasajastamiseks	60,5%	
Minu koolis olemasolevad õppevahendid ja füüsiline keskkond ei ole soosinud omandatu rakendamist	29,9%	
Muudatuste rakendamine töös on nõudnud liiga palju ajaressurssi	30,5%	
Koolitus on olnud liiga teoreetiline ning praktiliste oskuste õpetamisest on jäänud puudu	38,4%	

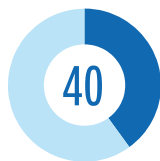
Tänaste koolituste suurimaks nõrkuseks hinnati eelkõige tasuta koolitustel saadavate teoreetiliste teadmiste nõrka seotust praktilise õpetajatööga.

Milline on kooli juhtkonna ja koolikeskkonna roll õpetajate täiendusõppes?

Üldised hinnangud kooli toetuse osas uuendustele ja õpetajate professionaalsele arengule on positiivsed – üle 90% õpetajatest ja ligi 100% koolijuhtidest. Aga õpetajate professionaalse arengu toetamine koolis erineb kooliti märgatavalt.

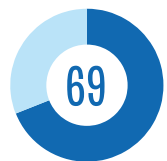

87% koolijuhte väidab, et nende koolis on olemas täienduskoolituskava.

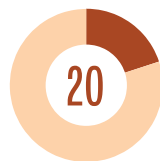

40% koolijuhte väidetavalt jälgib või teostab seiret koolitusel omandatu rakendamise üle õpetaja igapäevases töös.

Täienduskoolituskava ei ole "oluline dokument" - 60% õpetajatest ei ole sellest teadlikud, 62% ei oska öelda, kui tihti seda kava uuendatakse. Vaid 22% on märkinud, et enda enesetäiendusvajaduse hindamisel lähtutakse kooli täienduskoolituskavast.

69% koolijuhte ja 52% õpetajaid on väitnud, et kooli juhtkonnaga peetakse arenguestlusti vähemalt 1 kord aastas.

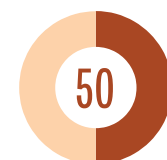

Ligi 20% õpetajatest koos juhtkonnaga oma täiendusõppevajadusi ei hinda.

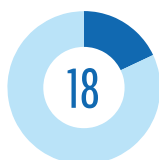
Õpetajate täiendusõppe vajaduste väljaselgitamine ning täienduskoolituse kavade loomine koolides ei ole süsteemne. Õpetajate osalemine täiendusõppes on valdavalt juhuslik, õpetajate isiklikust huvist lähtuv ning enesehindamise tulemusi ja arenguestluste sisendit ei kasutata piisavalt.

Õpetaja kutsestandard

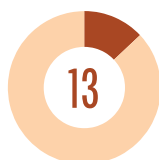
Uuenenud kutsestandardisse suhtutakse skeptiliselt nii õpetajate kui koolijuhtide poolt, puudub ühtne arusaam selle eesmärgist ja vajalikkusest.

Ligi 50% õpetajatest ei ole uuenenud kutsestandardi sisuga kursis.

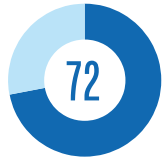

Kutsestandardit ei kasutata ka arenguestlustes õpetajate täiendusõppe vajaduste hindamisel (vaid 18% koolijuhtidest ja 13% õpetajate hinnangutel tehakse seda)

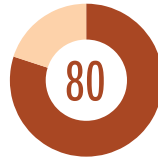

Milline on õpetajate täiendusõppe vajadus?

86% küsimustikule vastanud koolijuhtidest arvab, et õpetajad suudavad oma tegelikke enesetäiendamise vajadusi adekvaatselt hinnata. Ekspertid on eriarvamusel.

72% koolijuhte peab oluliseks õpetajate enesetäiendamise võimaluste laiendamist.

80% õpetajatest tunneb vajadust koolitusele oma aine raames.

Enim oodatud täienduskoolituste teemad:

- Nüüdisaegsed arengud õpetatava aine õppimisel ja õpetamisel;
- Hariduslike erivajadustega laste arengu toetamine koolis (vajalikud on mh spetsiifilisemad, sh meditsiinilise lähenemisega koolitused) ja õppetöö andekate lastega;
- Õpetamisalased teadmised ja arusaamad; innovaatilised õpetamise meetodid;
- IKT oskuste arendamine, sh õpetamiseks vajalikud IKT oskused ning e-õppe läbiviimine, meetodid ja tehnoloogia;
- Õpetajale kui juhile vajalikud oskused: konfliktijuhtimine ja stressijuhtimine, enesekehtestamine, grupi juhtimine, haridusvaldkonnaga seotud seadusandlus, eelkõige vene õppekeele koolide õpetajatele.
- Vene õppekeele koolide õpetajad soovivad rohkem eesti keele õpet.

Koolijuhid näevad praktiliselt kõikides kategooriates märgatavalt suuremat vajadust õpetajate pädevuste arendamise järgi, kui õpetajad, v.a traditsioonilise hindamise pädevuste arendamine.

Soovitused õpetajate täiendusõppesüsteemi kujundamiseks:

1. Luua paindlikum ja terviklikum täiendusõppe süsteem, võimaldada ühendada teoreetilised teadmised praktikaga ja lõimida tugevamalt üldpedagoogika ainealaste pädevuste arendamisega.
2. Suurendada koostööd täiendusõppega seotud osapoolte vahel ja määratleda osapoolte selgem vastutus süsteemis.
3. Ülikoolide kompetentsikeskuste rolli selgem kommunikeerimine osapooltele ja ühtse arusaama loomine kompetentsikeskuste vastutusvaldkonnast.
4. Arendada õpetaja professionaalset arengut tagavaid oskusi, õpetaja eneseanalüüsi oskusi ning tõsta teadlikkust õpetaja kutsestandardist ja selle kasutusala.
5. Tagada tugi koolijuhile õpetaja täiendusõppe vajaduste väljaselgitamiseks ja protsessi juhtimiseks.
6. Tagada senisest tõhusamad tugisüsteemid õpetaja professionaalse arengu toetamiseks.
7. Luua täiendusõppesüsteemi toetavad infosüsteemid ja ühtne andmebaas.
8. Pöörata tähelepanu kaasaegse õpikäsituse rakendumist mõjutavatele muudele teguritele – lastevanemate ja kogukondade kaasamine, koolide õppekeskkondade kaasajastamine, sujuvam haridusuuenduste sisseviimine).

Koolijuhid ja õpetajad ootavad eelkõige haridussüsteemi stabiilsust. Enam on vaja tähelepanu suunata täiendusõppele kui pikemajalisele protsessile, kus olulisteks märksõnadeks on õpetajate professionaalse arengu eneseanalüüsi toetamine, teooria rakendamine praktikas, selle hindamine, kolleegidega arutelud ja omavahel õppimine, õpitu tagasisidestamine ja koolituste praktilise väärtuse kasvatamine. Täiendusõppeprogrammides peab olema kombineeritud nii teooria, praktika kui ka tagasiside.

Rohkem tulemusi ja soovitusi loe uuringu aruandest: ibs.ee/opetajad